

Sygn. akt V CSK 22/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szulc (przewodniczący)
SSN Marian Kocon (sprawozdawca)
SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa "C." Sp. z o.o. w K.
przeciwko (...) Bank S.A. w W. i Zakładowi P. w P. Spółce z o.o. w K.
o ustalenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 25 listopada 2020 r.,
skargi kasacyjnej pozwanej Banku S.A. w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 12 lipca 2018 r., sygn. akt V AGa (...),

**uchyła zaskarżony wyrok i sprawę przekazuję Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia
o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 12 lipca 2018 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w G. m.in. w ten sposób, że ustalił, iż nieważne jest oświadczenie woli złożone w dniu 25 września 2013 r. przez "C." spółkę z o.o. w K. o ustanowieniu hipoteki w sumie 675000 zł na bliżej opisanej nieruchomości, celem zabezpieczenia określonego kredytu, jak i oświadczenia złożone w Oddziale (...) z dnia 24 września 2013 r. o udzieleniu poręczenia oraz poddaniu się egzekucji. U podłoża tego rozstrzygnięcia legło stanowisko, że pozwany Bank nie dopełnił ciążących na nim obowiązków informacyjnych. W szczególności nie udzielił powodowi informacji, które powinny być udostępniane osobom korzystającym z usług instytucji kredytowej w sposób jednoznaczny i zrozumiały. W konsekwencji powód składając przytoczone oświadczenia pozostawał w błędzie w rozumieniu art. 84 k.c. Pracownicy Banku zaś mogli z łatwością ten błąd zauważyć.

Skarga kasacyjna pozwanego Banku od wyroku Sądu Apelacyjnego - oparta na obu podstawach z art. 398³ k.p.c. - zawiera zarzut naruszenia art. 189, 382 k.p.c., art. 86 §1, 2 k.c., art. 84 § 1, 2 k.c., art. 88 k.c., art. 48 „o” ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz. U. 2010, poz. 1896; dalej: "prawo bankowe"), i zmierza do uchylenia tego wyroku oraz jego zmiany zgodnie z wnioskiem, bądź przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istota zarzutów skargi kasacyjnej pozwanego Banku sprowadza się do twierdzenia, że Sąd Apelacyjny z naruszeniem art. 84 k.c. uznał, że powód, ogólnie ujmując, oświadczenia o zabezpieczeniu wierzytelności z umowy kredytowej złożył pod wpływem błędu.

Kodeks cywilny nie zawiera klasycznej definicji błędu prawnie doniosłego, niemniej jednak wskazuje na jego dwie cechy wyróżniające: 1/ ma on dotyczyć treści czynności prawnej (art. 84 § 1 k.c.) i 2/ ma być istotny (art. 84 § 2 k.c.). Wyrażne ograniczenie doniosłości prawnej błędu tylko co do treści czynności prawnej łączy się z pominięciem w kodeksie cywilnym jakiegokolwiek wzmianki o błędzie w pobudce, o którym stanowił jeszcze kodeks zobowiązań (art. 36)

i przepisy ogólne prawa cywilnego z 1950 r. (art. 74 § 1 w zw. z art. 72). Podstawy do odróżnienia błędu dotyczącego treści czynności prawnej od błędu w pobudce szukać należy w tym, czego on dotyczy, a nie jaki impuls psychologiczny spowodowało złożenie oświadczenia woli. Przeto warunkiem prawnej doniosłości błędu w świetle art. 84 k.c. jest przede wszystkim to, aby błąd składającego oświadczenie woli dotyczył treści czynności prawnej; przepis ten zakłada więc istnienie po stronie składającego oświadczenie woli mylnego wyobrażenia o treści tego oświadczenia (pomyłka) lub o takich okolicznościach, jak np. fakty, do których odnosi się to oświadczenie, normy prawne, mające zastosowanie do dokonywanej czynności prawnej, albo skutki prawne dokonywanej czynności prawnej. Inaczej mówiąc, chodzi tu o mylne wyobrażenie składającego oświadczenie woli o tym wszystkim, o czym stanowi treść czynności prawnej, a nie tylko oświadczenie woli, które jest wprawdzie podstawowym, ale nie jedynym wyznacznikiem treści czynności prawnej (art. 56 k.c.).

W sprawie powód w celu zabezpieczenia spłaty kredytu udzielonego pozwanej spółce „P.” przez skarżący Bank ustanowił na rzecz Banku hipotekę umowną do wysokości 675000 zł, udzielił poręczenia, a ponadto poddał się egzekucji na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego. Sąd uznał, że powód oświadczenia o ich ustanowieniu złożył pod wpływem błędu, w rozumieniu art. 84 k.c. Ustanawiając bowiem te zabezpieczenia zakładał, że spółka „P.” nabędzie jego nieruchomość za pieniądze, które miała z tego kredytu uzyskać. Za tym stanowiskiem przemawia stopień skomplikowania polskich przepisów dopełniony słabą znajomością języka polskiego prezesa powoda.

Sąd Apelacyjny wyrażając powyższe stanowisko pominął, że zarówno osobiste (np. weksle, poręczenia, w tym poręczenia wekslowe) jak i rzeczowe (np. hipoteka, zastaw, w tym zastaw rejestrowy) zabezpieczenia wierzytelności przez osobę trzecią są wykorzystywane w obrocie międzynarodowym. Zatem prezesowi powoda niewątpliwie znane były zasady, jakie nimi rządzą. Przeto powoływanie się przez powoda na słabą znajomość języka polskiego jego prezesa i niezrozumienie w związku z tym sensu tych zabezpieczeń, jak i treści umowy kredytowej, nie może mieć znaczenia prawnego tj. nie może odnieść skutku w postaci uznania działania powoda pod wpływem błędu, w rozumieniu art. 84 k.c.

Niepodobna przyjąć za podstawę tego błędu, jak to uczynił Sąd Apelacyjny, niezrealizowane oczekiwanie powoda co do wykorzystania podlegającego zabezpieczeniu kredytu na zakup jego nieruchomości, i to niezgodnie z ustalonym w umowie kredytowej celem jego przyznania. Okoliczność ta wybiega poza treść czynności prawnej i dotyczy przeświadczenia co do przyszłego rozwoju wypadków.

Trzeba zauważyć, że z definicji umowy kredytu (art. 69 ust. 1 pr. bank.) wynika m.in., iż kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z kwoty kredytu na warunkach określonych w umowie. Oznacza to obowiązek zachowania przez kredytobiorcę uzgodnionych z bankiem warunków, na jakich korzystanie to ma się odbywać. Zgodzić należy się z poglądem Sądu Apelacyjnego, że w przypadku gdy Bank, udzielając kredytu, żąda dla jego zabezpieczenia udzielenia poręczenia, to rzeczą Banku w pewnych okolicznościach mogłoby być poinformowanie poręczyciela o przeznaczeniu tego kredytu. Niewykluczone, że zaniechanie wówczas udzielenia tej informacji mogłoby z punktu widzenia prawa cywilnego realizować znamiona podstępu i uzasadniać uchylenie się przez poręczyciela od skutków swojego oświadczenia woli na podstawie art. 86 § 1 k.c. Niemniej jednak skarżący Bank poinformował powoda o udzieleniu pozwanej spółce „P.” kredytu obrotowego na bieżącą działalność, a nie inwestycyjnego (na zakup gruntu).

Ubocznie, Sąd Apelacyjny w sposób nieuprawniony pominął ustalenie, że ze zgromadzonej dokumentacji, w tym uchwał Nadzwyczajnego Zgromadzenia Wspólników powoda z dnia 16 września 2013 r., wynika, iż zabezpieczenie spłaty kredytu ma zostać udzielone przez powoda w zamian za wyłączną dystrybucję wyrobów wędliniarskich spółki "P." na terenie województwa kujawsko - pomorskiego.

Skoro Sąd Apelacyjny rozstrzygnięcie wobec skarżącego Banku oparł na odmiennych, niż przytoczono wyżej, założeniach, to zaskarżony wyrok w odniesieniu, co jest oczywiste, jedynie do tego skarżącego, nie mógł się ostać.

Z tych przyczyn orzeczono, jak w wyroku.